

Література

1. Адамова К. З. Тематические туристские кластеры / К. З. Адамова // Новый век: история глазами молодых [сб. науч. тр. асп. и студ. ИИиМО]. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та. – 2008. – Вып. 7 – С. 215–218.
2. Грибов В. Сферы, комплексы и отрасли экономики / В. Грибов, В. Грузинов // Экономика предприятия – Центр креативних технологій. – 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inventech.ru/lib/predpr/predpr0001/>
3. Заячківська Г. Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму / Г. Заячківська // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 7. – С. 407–410.
4. Зверев А. А. Государственно-частное партнерство: пути совершенствования законодательной базы / А. А. Зверев // Сб. ст. ЕБРР. – М. : Европ. банк реконструкции и развития, 2009. – Т. 1. – 244 с.
5. Калачова В. І. Санаторно-курортне лікування. Організований відпочинок та туризм в Україні / В. І. Калачова // Статистичний бюлетень. – К. : ДССУ, 2011. – 91 с.
6. Пуцентейло П. Р. Економіка та організація туристично-готельного підприємства : навч. посібник / П. Р. Пуцентейло. – К. : ЦУЛ, 2007. – 344 с. – (Першоджерело).
7. Соловійов І. Д. Аналіз тенденцій розвитку туристичної сфери України та науково-методична напрямки вдосконалення її державного регулювання / І. Д. Соловійов // Вісник БУМБ. – № 1. – 2010. – С. 70–73. – (Сер. “Економіка та управління підприємствами”).
8. Статистична інформація 2006–2010 рр. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Харічков С. К. Регіональна парадигма цільової програми розвитку рекреації та туризму / С. К. Харічков, І. М. Дишловий, С. Г. Нездоймінов // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 222–230. (Сер. 5 “Екологічний маркетинг та менеджмент”).
10. Шулик В. В. Про сучасний стан і проблеми розвитку сфери відпочинку і туризму в Україні / В. В. Шулик // Містобудування та терит. планування, 2006. – Вип. 23. – С. 358–364.

УДК 338.43

П. П. ГАВРИЛКО

Ужгородський навчальний центр
Київського національного торговельно-економічного університету

СТИМУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВІДРОДЖЕННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті розглянуто основні напрями відродження аграрної економіки на сучасному етапі суспільного виробництва.

Basic directions of revival of agrarian economy on the modern stage of public production are considered in the article.

Ключові слова: ринкові ціни, фінансово-кредитні відносини, система страхування, аграрні ринки, біржовий ринок, інвестиції.

Вступ. Сільське господарство завжди займало одне з провідних місць в економіці України. Однак у процесі здійснення сучасних аграрних перетворень в Україні допущена низка помилок. Наслідком цього стали занепад сільського господарства, руйнація підприємств і закладів соціальної сфери села, безробіття і бідність селян, погіршення демографічної ситуації. У зв'язку з цим однією з найважливіших проблем вітчизняної економіки стала проблема опрацювання механізму відродження сільського господарства.

Постановка проблеми. Сучасні економічні та соціальні трансформації національної економіки свідчать, що українське село є заручником досить довільного трактування його ролі й місця в історії розвитку країни і багато в чому залежить від політичної, соціальної, економічної кон'юнктури, яка склалася в суспільстві й постійно змінюється. Повного правового захисту від впливу факторів зовнішнього середовища село та сільсько-господарські виробники не мають. Недоліками існуючої правової бази є непослідовність, нестабільність, некомплексність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем відтворення в сільському господарстві проводили В.Г. Андрійчук, П.І. Гайдучкий, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук, М.П. Сахацький, В.В. Юрчишин та інші. Однак, переважна більшість економічних та організаційних проблем і особливо тих, що пов'язані з відродженням агровиробництва з урахуванням специфічних регіональних умов, залишається відкритою і потребує подальшого дослідження.

Мета статті: визначити основні напрями стимулювання відроджувальних процесів у сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна аграрна політика повинна мати комплексний характер і бути спрямована як на ринок ресурсів, які необхідні для сільськогосподарського виробництва, так і

на ринок сільськогосподарської продукції. Сферою державного регулювання має бути використання природних, кредитних, фінансових та трудових ресурсів. Державному регулюванню повинні підлягати ціни на реалізацію продукції, просування продукції до споживачів, якість продукції, доходи сільськогосподарських виробників. Для забезпечення стимулювання відроджувальних процесів у сільському господарстві необхідно проводити агропродовольчу політику за наступними напрямками: підтримка сільськогосподарського товаровиробника; розвиток кооперації; розширення зовнішньої торгівлі; забезпечення сільськогосподарських товаровиробників інформацією; розвиток сільської місцевості; розвиток інфраструктури; охорона навколишнього середовища.

Реалізація аграрної державної політики повинна забезпечуватися через комплекс програм, зокрема:

– спрямованих на підтримку цін і доходів сільськогосподарських виробників;

– які забезпечать розширення попиту на сільськогосподарську продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

– контролю якості продукції;

– розвитку сільської місцевості;

– охорони природних ресурсів і навколишнього середовища;

– пов'язаних з науковими дослідженнями, освітою.

Основною метою цих програм має бути стимулювання відроджувальних процесів у сільському господарстві. Для сільського населення та товаровиробників повинні існувати пільги в оподаткуванні, кредитуванні й діяти правові засади.

Насамперед це стосується цін як важливого ринкового інструменту. На думку П.М. Макаренка, в умовах ринку держава повинна проводити не політику ціноутворення, а політику регулювання продовольчого ринку, створюючи економічні передумови для розвитку сільськогосподарського виробництва в потрібних обсягах і пропорціях. Ціна є засобом, а не об'єктом державного регулювання [4, с. 598].

Необхідність втручання держави в процес ринкового формування цін на аграрному ринку пов'язана в першу чергу з порушенням паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію. Ціни на сільськогосподарську продукцію мають забезпечувати раціональне відтворення, щоб за рахунок прибутків виробники мали змогу придбати необхідну техніку, устаткування, технологію, виплачувати зарплату. Ціни має визначати ринок, де існує здорова конкуренція.

Отже, цінова політика, яка б стимулювала відроджувальні процеси в сільському господарстві повинна здійснюватися на основі вільного ціноутворення в поєднанні з державним регулюванням та посиленням антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії і послуги, що споживаються сільськогосподарськими виробниками.

Потребує вдосконалення і система фінансово-кредитних відносин держави із сільськогосподарськими товаровиробниками. Більшість сільськогосподарських підприємств не має коштів на капітальні вкладення. Обсяг банківського кредитування є незначним, а тому не має істотного впливу на економіку агропромислового комплексу. Частина сільськогосподарських підприємств є збитковою, отже, відсутні джерела повернення позикових коштів. Таким чином, без державної підтримки сільськогосподарські підприємства не здатні забезпечувати навіть просте відтворення. Для стимулювання відродження сільського господарства повинні надаватися наступні види кредитів на пільгових умовах: для початківців-фермерів, для придбання нерухомого майна; для забезпечення роботи ферми; на випадок надзвичайних ситуацій; для розведення тварин і ремонту сільськогосподарських приміщень.

У процесі реалізації передумов відродження сільського господарства вдосконалення потребують системи страхування. В Україні доцільно розширити страхове покриття і залучити до нього приватні страхові компанії. У більшості випадків сьогодні агрогосподарство, яке зазнало збитків від стихії, залишається з цією проблемою сам на сам.

З метою розвитку страхування в сільському господарстві доцільно створити раду з управління ризиками. Її членами повинні бути представники страхових компаній, науковці та сільгоспвиробники. Ця структурна одиниця повинна здійснювати адміністрування програм сільськогосподарського страхування, інших методів управління ризиками в сільському господарстві та освітніх програм для підтримки сільського господарства.

Враховуючи сучасний економічний стан аграрного виробництва, необхідно якнайшвидше вирішити питання забезпечення сприятливих умов для формування аграрних ринків (оптової торгівлі, сировини, праці, інфраструктури ринку землі); мережі іпотечних (земельних) банків тощо. Функціонування ринку землі, як і будь-якого іншого ринку, вимагає створення відповідної ринкової інфраструктури. Одним із основних її елементів має бути Земельний банк. Земельний банк має бути фінансовою організацією, яка здійснює централізацію вільного грошового капіталу відповідно до ціни землі, надає кредити, випускає цінні папери, здійснює грошові розрахунки, операції купівлі-продажу, дарування, передачі в спадщину, обміну (міни), застави (іпотеки) землі. Він повинен стати одним із знарядь державного контролю за використанням та охороною земель, мобілізацією грошових ресурсів для здійснення державних природоохоронних заходів. Основні функції Земельного банку мають зводитись до обліку земель і землевласників незалежно від їх відомчого підпорядкування; спільного з державними владними структурами контролю за актами купівлі-продажу землі; організації та фінан-

сування економічної оцінки земель; здійснення іпотечних операцій з наданням кредиту під заставу землі; організації і проведення аукціонів з продажу земельних ділянок банкрутів; підтримки розвитку фермерських господарств через надання пільгових кредитів; контролю за порядком фінансування робіт з меліоративного покращання землі; випуску і реалізації цінних паперів.

Ще одним дестабілізуючим фактором відродження сільського господарства є відсутність реального біржового ринку сільськогосподарської продукції. Тому необхідне вдосконалення організації біржового аграрного ринку. Головною метою біржового сільськогосподарського ринку має бути створення дієвого механізму ефективного управління й регулювання біржової торгівлі.

Державне регулювання діяльності біржового ринку сільськогосподарської продукції повинно передбачати: вдосконалення законодавчого та нормативного регулювання, забезпечення умов вільної конкуренції товаровиробників, захист їх економічних прав і свобод, дотримання всіма контрагентами економічного правопорядку; розробку законодавчих та нормативних актів для забезпечення організаційно-технологічних умов для торгівлі і насамперед обов'язкової стандартизації основних елементів біржової торгівлі; формування обсягів закупівель сільськогосподарської продукції за державним замовленням, у тому числі для державного резерву, та реалізація сільськогосподарської продукції із державних ресурсів.

Надалі біржі виконуватимуть функції щодо організації заготівлі сільськогосподарської продукції в товариствах з обмеженою відповідальністю, приватно-орендних підприємствах, кооперативах, селянських господарствах та інших сільськогосподарських підприємствах-товаровиробниках, забезпечуватимуть стійкіше, ніж зараз, задоволення потреб в товарах, а переробних підприємств – у сировині. Для цього треба створити товарні сільськогосподарські (продовольчі) біржі. Їх організація може здійснюватися виробниками продукції на акціонерній основі. У придбанні акцій, інших цінних паперів зможуть брати участь підприємства різних форм власності (іноземні підприємства і фірми з певною квотою на їх купівлю). Актуальним є створення вузькоспеціалізованих сільськогосподарських бірж (з торгівлі зерном, продукцією тваринництва, картоплею тощо) з тими самими функціями, які виконують і регіональні біржі, але з урахуванням галузевої специфіки. Вони мають діяти в регіонах, де переважає виробництво, переробка або споживання даного виду сільськогосподарської продукції.

Висновки. Визначення основних напрямів відродження аграрної економіки на сучасному етапі суспільного виробництва неможливе без розгляду всіх суб'єктів господарювання. Співіснування різноманітних суб'єктів сільськогосподарського виробництва сприятиме вирішенню завдання відродження аграрного виробництва, забезпечить ефективніше використання трудових і матеріально-технічних ресурсів, прискорить вирішення соціальних питань на селі. Потребують вирішення питання забезпечення сприятливих умов для формування аграрних ринків (оптової торгівлі, сировини, праці, інфраструктури ринку землі); мережі земельних банків тощо. Функціонування ринку землі, як і будь-якого іншого ринку, вимагає створення відповідної ринкової інфраструктури. Одним із основних її елементів має бути Земельний банк. Ще одним дестабілізуючим фактором відродження сільського господарства є відсутність реального біржового ринку сільськогосподарської продукції. Тому необхідне вдосконалення організації біржового аграрного ринку. Головною метою біржового сільськогосподарського ринку має бути створення дієвого механізму ефективного управління й регулювання біржової торгівлі, який створював би можливості для подолання негативних явищ, що склалися у сільському господарстві, та його відродження, адаптацію аграрних підприємств до сучасного ринкового середовища.

Література

1. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку (1990–2000) / за ред. П. Т. Саблука, М. Я. Дем'яненка, М. Ф. Кропивка. – К. : Ін-т аграрної економіки УААН, 199. – 335 с.
2. Збарський В. Державна підтримка селянських господарств в економічно розвинутих країнах / В. Збарський // Бухгалтерія. – 2002. – № 4. – С. 28–32.
3. Кучуков Р. Ценообразование в АПК стран с развитой рыночной экономикой / Р. Кучуков // АПК: экономика, управление. – 1997. – № 7. – С. 50–56.
4. Макаренко П. М. Моделі аграрної економіки / П. М. Макаренко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 682 с.
5. Малік М. Й. Кооперація в сільському господарстві України: стан і перспективи / М. Й. Малік // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 3–7.
6. Назаренко В. И. Аграрная политика Европейского Союза / Институт Европы РАН / В. И. Назаренко. – М. : ООО “Маркет ДС Корпорейшн”, 2004. – 362 с.
7. Сахацький М. П. До актуальності проблеми відродження сільського господарства / М. П. Сахацький // Аграрний вісник Причорномор'я : зб. наук. праць. Економічні науки. Вип. № 2(4) / Одеський держ. сільськогосподарський інститут. – О., 1999. – С. 19–22.
8. Струмлин С. Г. Проблемы экономики труда / С. Г. Струмлин. – М. : Наука, 1982. – 471 с.
9. Юрчишин В. В. Аграрні перетворення в Україні: не безальтернативний погляд на проблему / В. В. Юрчишин. – К. : ІАЕ, 1999. – 86 с.